

การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา
ด้วยการเสริมพลังการทำงานของครู
ACADEMIC QUALITY DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL
TEACHER EMPOWERMENT

วรฤดี โพธิ์ศรี^{1*} ประยุทธ์ ชูสอน² และ ชยานนท์ มนเพียรจันทร์³

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³อาจารย์พิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

* Corresponding Author E-mail : Wutied22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้จากการกระทำของกระบวนการวิจัย และความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคลกลุ่มบุคคล และโรงเรียนและองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยจำแนกการเสริมสร้างพลังการทำงานของครู ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ร่วมวิจัยคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนบ้านห้วยยาง จำนวน 74 คนผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีศึกษาด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการที่ผู้วิจัยจะเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนาม ในระยะเวลาติดต่อกันอย่างน้อย 1 ปีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบตรวจสอบหรือบันทึกประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนบ้านห้วยยางมีการดำเนินงานการพัฒนาวิชาการในปีที่ผ่านมาพบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยยางมีสภาพปัญหาต่างๆเกิดขึ้นหลายประการจนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนลดลงจึงได้ดำเนินงานจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหา 4 โครงการคือ 1) โครงการการผลิตสื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอน 2) โครงการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน 3) โครงการวิจัยในชั้นเรียนและ 4) โครงการการนิเทศแบบร่วมมือร่วมใจส่งผลให้โรงเรียนบ้านห้วยยางมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ครูมีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศภายในแบบร่วมมือ ครูเกิดความพอใจในการทำงาน ทำงานเป็นทีม เกิดความผูกพันกับองค์กรและท้ายสุดทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอ่านออกเขียนได้ 100% นอกจากนี้ยังพบว่าผู้วิจัยกรรมการสถานศึกษา คณะครูในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในหลายประการทั้งด้านความรู้และประสบการณ์และที่สำคัญเกิดองค์ความรู้จากการปฏิบัติคือนวัตกรรมในการทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาการที่ทำให้ประสบผลสำเร็จที่เรียกว่า “โมเดลการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยการเสริมพลังการทำงานของครู” ที่เรียกว่า “**ห้วยยางโมเดล (Hauy Yang Model)**”

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ, การเสริมพลังการทำงานของครู, โรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to investigate the current situations, problems of Academic Quality Development of Primary School through learning experience by research-based process as well as to gain new knowledge from PAR research 2) to investigate the changing outcomes in levels of individual, groups, and school including body of knowledge from Academic Quality Development of Primary School Teacher Empowerment from PAR research and methodology used. The co-researchers are 74 people from Huay Yang stakeholders. This target group under investigation was selected by purposive sampling method based on suitability and likelihood that the researcher could to gain access to field observation for a continuous period of at least 1 semester. The tools consisted of observation form, in-depth interview form, group interview form, and check list or journal.

The findings were as follows:

The results showed that there were 4 aspects in year round of educational administration in Huay Yang School: academic aspect, fiscal and budget aspect, personnel aspect, and general administrative aspect. There were also found many problems could be made student's achievements decreasing. To solve the problems, the solutions were conducted by 4 projects: 1) Producing teaching and learning resources 2) Project-based Learning 3) Classroom Action Research and 4) Collaborative Supervision. In a year round, many various kinds of teaching materials are widely used in classes. In addition, classroom action research were conducted for increasing the students' achievements as well as teachers were satisfied with the school administration, team working, organization commitment, and finally, the students' achievements increasingly on criterion. Especially, students in PrathomSuksa 1 are 100 percentage of literacy. In addition, researcher, school board, school teachers had gained more knowledge and experience aspects through practice in terms of professional learning community. Importantly, innovation in working place is called "The Model of Development on School Academic in Primary Schools by Teacher Empowerment" or "Huay Yang Model"

Keywords : Academic Quality, Teacher Empowerment, Primary School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดังพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานเกี่ยวกับการศึกษาเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 10 สิงหาคม พุทธศักราช 2549 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ดังนั้นจึงนับว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงผลที่จะเกิดตามมาจากการพัฒนาคนให้มีความรู้ เพราะความสำเร็จของการพัฒนา ขึ้นอยู่กับการพัฒนาตนหรือคุณภาพของคน และการศึกษาจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพคน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ที่ยึดกระบวนการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนฯ 9, 10 ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ดังนั้นคนจึงเป็นจุดหมายหลักของการพัฒนาทุกเรื่อง (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) การปฏิรูปการศึกษาส่งผลกระทบต่อการศึกษา

เปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเผชิญปัญหาและความท้าทาย (challenges) ในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ โดยเฉพาะในด้านคุณภาพการศึกษา ผลคะแนนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2555 ลดลงทุกวิชา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องเร่งพัฒนาการส่งเสริมให้สถานศึกษาเตรียมความพร้อมผู้เรียน ตั้งแต่ช่วงเริ่มเข้าเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งการเน้นการอ่าน เขียน และคิดคำนวณ ให้เข้มแข็งในระดับประถมศึกษา ระบบโรงเรียนต้องเอื้อหรือสร้างให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นต่อการเรียน (student engagement) โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างน่าสนใจและท้าทายความสามารถของนักเรียน โรงเรียนนับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ นอกจากนี้ยังจะช่วยขจัดปัญหาวิกฤตทางการศึกษาต่างๆ ได้ อาทิ คุณภาพสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คุณภาพของผู้เรียนที่มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น จึงเป็นความมุ่งมั่นของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาที่เกิดขึ้นตั้งแต่รากหญ้าของการจัดการศึกษา โดยลดความแตกต่างของการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ (อรุณ จันทวนิช, 2547) ความท้าทายดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาไทยต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยการเรียนรู้ยุคใหม่ต้องสอนให้น้อยลงและเรียนรู้ให้มากขึ้น ให้ ความสำคัญกับทักษะมากกว่าสาระการเรียนรู้ ให้นักเรียนเป็นผู้ชี้ทิศทางการเรียนรู้ เรียนแบบร่วมมือกัน เรียนกันเป็นทีม และประเมินผลแบบใหม่โดยถามวิธีคิด ประเมินเป็นทีม และข้อสอบไม่เป็นความลับ แต่เป็นตัวกระตุ้นให้เรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) จากการศึกษาเอกสารรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (SAR) โรงเรียนบ้านห้วยยางประจำปีการศึกษา 2556 และการประเมินของ สมศ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) พบประเด็นสำคัญในผลการประเมินภายนอกรอบสามในตัวเองครั้งที่ 5 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับคุณภาพ “มาก” แต่ได้มีข้อเสนอแนะคณะกรรมการของ สมศ. ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจไว้ดังนี้ ควรพัฒนาครูให้มีความสามารถ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ครบทุกกลุ่มสาระวิชาที่สอนครบทุกคน ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเน้นกระบวนการกลุ่ม และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยโครงการให้มากขึ้นครบทุกกลุ่มสาระวิชา จัดให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนเปลี่ยนการสอนให้มีคุณภาพขึ้น จากที่กล่าวมาความสำเร็จของสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งตรงกับที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ดาวรรุวรรณ ถวิลการ (2559) และ Miller (1965) ได้กล่าวไว้ว่างานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน การบริหารงานวิชาการจะไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หากผู้บริหารสถานศึกษาไม่เอาใจใส่ต่อการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารและครูจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับหลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาหลายปัญหาในทุกด้าน ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากเหตุที่สำคัญคือ โรงเรียนมีทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่จำกัดและไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงส่งผลต่อการพัฒนางานทุก

ด้าน โดยเฉพาะงานวิชาการที่เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีปัญหาที่สำคัญในด้านคุณภาพของผู้เรียนคือ ผลสัมฤทธิ์ต่ำ ปัญหาด้านการอ่านออก เขียนได้ การคิดวิเคราะห์และคำนวณ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาใหม่ จากเดิมที่ไม่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนมาเป็นการพัฒนาโดยให้ชุมชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นสิ่งเชื่อมโยงไปสู่การแก้ปัญหาด้านอื่นๆ พร้อมๆ กันไปได้ อย่างมีคุณภาพ จนทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทำให้ครูเกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา จากเดิมที่ไม่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียมาเป็นการพัฒนาโดยให้ชุมชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) เข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายความรู้โดยใช้แผนปฏิบัติการ (action plan) ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change) เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) ทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคลและระดับองค์กร และเกิดความรู้ใหม่ (new knowledge) ในโรงเรียนและท้ายสุดเป็นการเตรียมความพร้อมเด็กไทยมีความพร้อมในสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสภาพที่คาดหวังของการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาด้วยการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู ที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้จากการกระทำของกระบวนการวิจัย และความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อประเมินสภาพการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคลและโรงเรียน และองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาด้วยการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

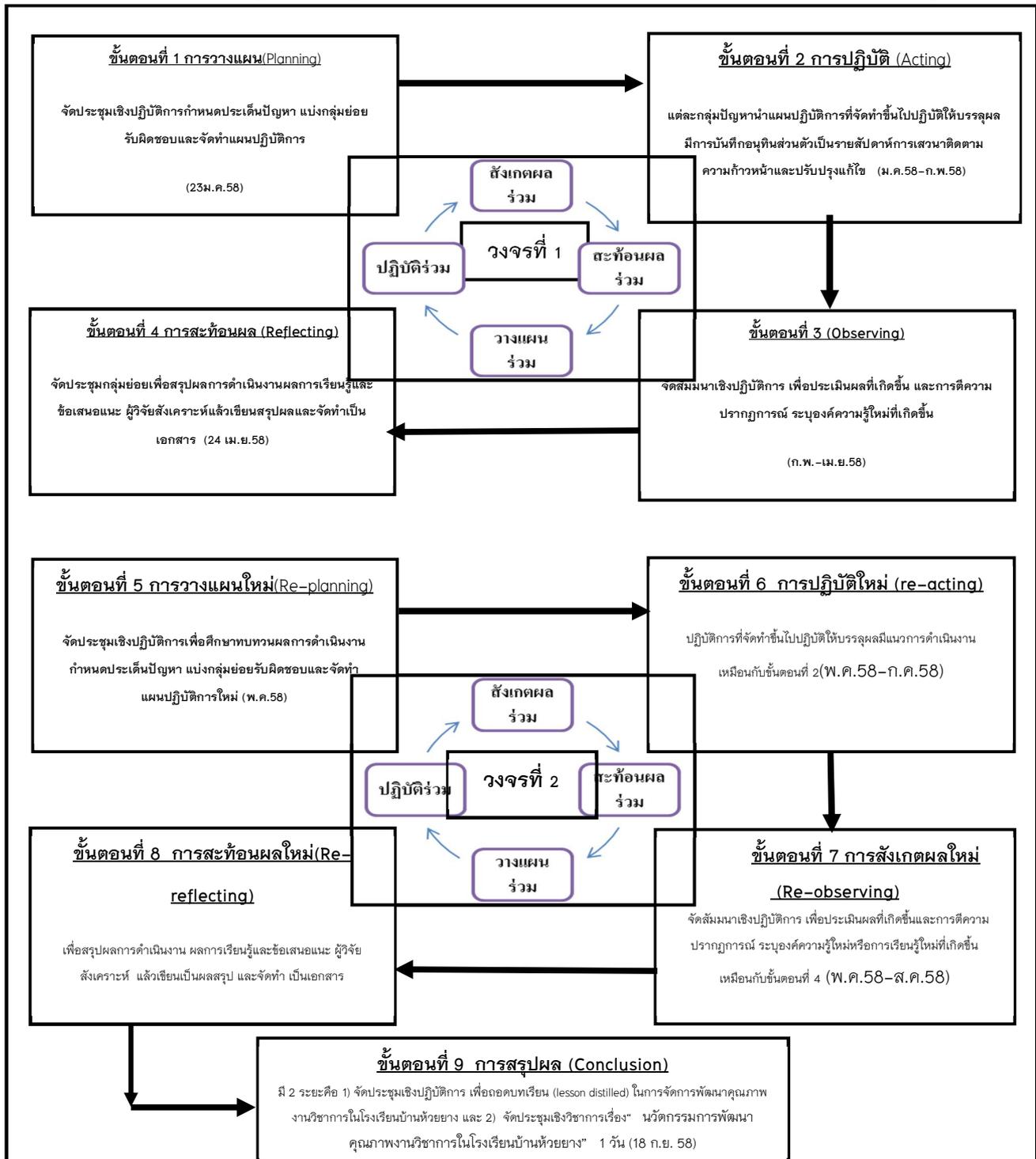
1. **ขั้นตอนการวิจัย** ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นขั้นของการพิจารณาคัดเลือกกรณีศึกษาโดยคัดเลือกโรงเรียนที่มีปัญหา ดังนี้ 1) **การเลือกกรณีศึกษา** โดยเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือโรงเรียนบ้านห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้ประชุมคณะครูในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง 2) **การเตรียมความพร้อมผู้ร่วมวิจัย และบทบาทของผู้ร่วมวิจัย** การเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมวิจัยในการเข้าร่วมการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องทัศนคติ ความรู้สึกและต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งสิ้นจำนวน 74 คน ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือโรงเรียนบ้านห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้ประชุมคณะครูในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อสอบถามความประสงค์ในการร่วมวิจัยในครั้งนี้ และประการสุดท้าย เลือกตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการที่ผู้วิจัยจะเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนาม ในระยะเวลาติดต่อกันอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมี 2 วงจร (9 ขั้นตอน) วงจรที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (planning) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (acting) ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผล (observing) และ

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (reflecting) **วงจรที่ 2** เริ่ม ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนใหม่ (re-planning) ขั้นตอนที่ 6 การปฏิบัติใหม่ (re-acting) ขั้นตอนที่ 7 การสังเกตผลใหม่(re-observing) ขั้นตอนที่ 8 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) และขั้นตอนที่ 9 การสรุปผล (conclusion) ผู้วิจัยกำหนดให้มีกิจกรรมการเตรียมการการวางแผนการปฏิบัติการสังเกต การสะท้อนผลและการสรุปผลเพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องและเป็นระบบเช่นเดียวกับ ขั้นตอนการวิจัยที่ผ่านมาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และ 3) องค์ความรู้ จากการปฏิบัติจริง ดังนั้นขั้นตอนการวิจัยและแนวปฏิบัติในการวิจัยแต่ละขั้นตอนคุณภาพที่ 1

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำมาสรุปผลการดำเนินการวิจัยดังนี้

สรุปผลการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำ ทั้งระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง ดังนี้ **การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง** พบว่า ผลจากการร่วมกันกำหนดสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหาในขั้นตอนที่ 2 (การวางแผน) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการขึ้นมา 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วยโครงการจำนวน 4 โครงการ คือ 1) โครงการการผลิตสื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอน 2) โครงการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน 3) โครงการวิจัยในชั้นเรียน และ 4) โครงการการนิเทศแบบร่วมมือร่วมใจ **การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง** พบว่า เกิดขึ้นใน 3 ระดับ คือ ระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ โดยเฉพาะโรงเรียนบ้านห้วยยางและชุมชนบ้านห้วยยางมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้ **โรงเรียนบ้านห้วยยาง** ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ว่าโรงเรียนจะมีความพยายามในการพัฒนาระบบบริการจัดการและการจัดการเรียนการสอนมาตลอดแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาและสาเหตุเหล่านั้น **หลังการดำเนินการวิจัย** พบว่าโรงเรียนบ้านห้วยยางมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สังเกตได้จากผลงานดีเด่นต่าง ๆ ที่โรงเรียน ครู และนักเรียนได้รับทั้งในระดับต่าง ๆ โรงเรียนบ้านห้วยยางมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ครูมีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศภายในแบบร่วมมือ ครูเกิดความพอใจในการทำงาน ทำงานเป็นทีม เกิดความผูกพันกับองค์กรและท้ายสุดทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอ่านออกเขียนได้ 100% ในส่วนของโรงเรียนบ้านห้วยยางโรงเรียนเป็นโรงเรียนดีศรีตำบล และโรงเรียนพระราชวัง เป็นต้น **และท้ายสุดครูมีการเปลี่ยนพฤติกรรมดังนี้คือ** มิและใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้และเข้าใจทักษะการบริหารจัดการคุณภาพงานวิชาการรู้เทคนิควิธีการส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งจากภายในและนอกโรงเรียนมากยิ่งขึ้นซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีเช่นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าสืบเนื่องมาจากมีการเสริมพลังการทำงานของครูองค์ประกอบทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่เป็นตัวเชื่อมโยงหรือผสมผสานหรือเป็นตัวบูรณาการ 3 องค์ประกอบคือ “1) ความพอใจในงาน 2) การทำงานเป็นทีม และ 3) ความผูกพันต่อองค์กร” เพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นในเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในลักษณะการเสริมพลังการทำงานของครูทำให้โรงเรียนเรียนได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง **ผลจากการการเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing)** จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนบ้านห้วยยางได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ในระดับบุคคลระดับกลุ่มบุคคลและระดับโรงเรียน “องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง” เกิดองค์ความรู้จากการปฏิบัติที่เกี่ยวกับเสริมพลังการทำงานของครู จากการใช้หลักการ “เสริมพลังการทำงานของครู นวัตกรรมในการทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการที่ทำให้ประสบผลสำเร็จที่เรียกว่า “โมเดลการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยการเสริมพลังการทำงานของครู” ที่เรียกว่า ห้วยยางโมเดล Huiyang Model. สรุปได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

โมเดลการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยการเสริมพลังการทำงาน ของครู

ภาพที่ 2 ห้วยยางโมเดล (Huyang Model)

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการอภิปรายในประเด็นที่เป็นคำถามการวิจัย และประเด็น อื่น ๆ ที่สำคัญที่เป็นผลมาจากการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง

สภาพปัญหา ที่พบในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านห้วยยางจากการร่วมกันวิเคราะห์ของผู้ร่วมวิจัยพบว่าปัญหาในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนสรุปได้จากดังนี้ โรงเรียนบ้านห้วยยางมีการดำเนินงานวิชาการด้านการเรียนการสอนเป็นหลัก รองลงมาคือ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน คือ ครูไม่เห็นความสำคัญของแผนการสอนครูผู้สอนบางส่วนขาดทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และไม่มีการวิจัย มีสื่อที่ขาดใช้การไม่ได้ทั้งหมด คอมพิวเตอร์และสื่อการเรียนรู้อื่นๆ มีจำนวนน้อย แต่มีจำนวนผู้เรียนมากกว่าตามสัดส่วน จึงทำให้สื่อไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และทำให้ผลการประเมินภายนอก รอบแรก อยู่ในระดับ ปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิล แพงยา(2550) และติลก พจนพงษ์ (2550) ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน ครู และนักเรียน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาสำคัญคือ ปัญหาครูผู้สอนไม่ครบชั้น งบประมาณอุดหนุนจากรัฐมีจำกัด ครูขาดขวัญกำลังใจ และไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ **สภาพที่คาดหวัง** ในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านห้วยยาง พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนด “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” โดยมีความเห็นร่วมกันว่าสภาพที่คาดหวังจากการลงมือปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียนบ้านห้วยยางคือ “โดยภาพรวมคาดหวังว่าจะผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทั้ง 12 ประเด็นในระดับ “ดีมาก” ขึ้นไปทุกประเด็น” มีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยยึดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง 2551 มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เข้มแข็งและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งในการกำหนดสภาพที่คาดหวังในการดำเนินงานนี้เป็นความคาดหวังที่เกิดจากความเชื่อถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังการนำแผนปฏิบัติการที่ได้ลงสู่การปฏิบัติ ดังที่ ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Vroom (1964) ที่กล่าวว่าบุคคลมีความต้องการและมีความคาดหวัง ดังนั้น จึงต้องพยายามกระทำการด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจ

2. ผลการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ

จากการที่โรงเรียนบ้านห้วยยางมีผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” ทุกประเด็นนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของหลากหลายกลุ่มทั้งในและนอกชุมชนซึ่งให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ร่วมวิจัยวิจัยเองที่เป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัยและให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านไม่ว่าแม้แต่การบริจาคทรัพย์เพื่อการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน ดังที่ อภิลักษณ์ บุญญา (2553) กล่าวว่าไว้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้นั้นคือการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน และเป็นกระบวนการที่ประชาชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณา กำหนดปัญหา ความต้องการของโรงเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และหาแนวทางพัฒนาโรงเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมจะมีตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมในการเสนอแนะในกิจการของโรงเรียน กิจกรรมการจัดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอีกกิจกรรม

หนึ่งซึ่งส่งผลให้การพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านห้วยยางประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เชื่อกันว่าหากมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยให้การปฏิรูปหลักสูตรการสอนสำเร็จได้ ซึ่งความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษานี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนตัวผู้เรียน จึงจะทำให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นนั้นสอดคล้องกับสภาพของการนำไปใช้อย่างแท้จริง

3. ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวสอดแทรกหลัก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ตัวสอดแทรกหลักคือแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ขึ้นมา โดยแผนปฏิบัติการนี้ประกอบด้วย 4 โครงการคือ 1) โครงการการผลิตสื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอน 2) โครงการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน 3) โครงการวิจัยในชั้นเรียน และ 4) โครงการการนิเทศแบบร่วมมือร่วมใจ โดยภาพรวมผ่านสภาพที่คาดหวังหรือเป้าหมายของโรงเรียน คือ ผ่านการประเมินประเด็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเพราะว่า 1) การปฏิบัติตามแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ 1 – 9 2) การยึดถือหลักการการเสริมสร้างพลังการทำงานของครู 3 ประการ (3 EM) ดังนี้ 1. ความพอใจในงาน (work complacency) 2. การทำงานเป็นทีม (Team working) 3. ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ซึ่งกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติที่กล่าวมาสอดคล้องกับแนวคิดของ Calhoun (2000) ว่ามี 3 รูปแบบ คือ แบบครูทำคนเดียว (individual) แบบร่วมมือ (collaborative) และแบบทั้งโรงเรียน (school-wide) และผลจากการสังเคราะห์ของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2551) ที่ได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ ในระดับชั้นเรียน (classroom) แบบรวมพลัง (collaborative) ระดับโรงเรียน (school-wide) และแบบอิงชุมชน (community-based)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำเอาผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนแห่งอื่น ๆ ได้ ดังนี้

1.1 การนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการพัฒนางานต่าง ๆ ของโรงเรียนบ้านห้วยยางนั้น ควรศึกษาหลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนที่จะนำไปใช้ และต้องมีความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

1.2 การพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษานั้น จะต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงว่าเป้าหมายของการพัฒนาที่แท้จริงคือ “ผู้เรียน” ทุกคนซึ่งในแต่ละปีการศึกษาจะสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้าเรียนมาในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาที่จะนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ไปประยุกต์ใช้ จะต้องมีการดำเนินการพัฒนาตามวงจรของการวิจัยซึ่งเป็นการวางแผนระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรกำหนดให้ครูที่เข้าร่วมโครงการการวิจัยในโรงเรียนทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในประเด็นที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติม คนละ 1 เรื่อง โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังที่ได้ร่วมเรียนรู้

มาแล้วนั้น และผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนทั้งในด้านการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัย รวมทั้งให้ทุนสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งทุนจากภายนอกให้

2.2 ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนตนเอง หรืออาจนำเอาการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนา ต่อยอดเป็นการวิจัยในรูปแบบอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนบ้านห้วยยางแต่ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นจะต้องให้การสนับสนุนในด้านการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการวิจัยให้กับครูด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ.
- ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ. (2559). ภาวะผู้นำการสร้างองค์ความรู้สำหรับผู้บริหารและครูในศตวรรษที่ 21. **วารสารบริหารการศึกษา**. 12(2) : 1-12.
- ดิลก พจนพงษ์. (2550). **รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะการบริหารวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 2**. อุดรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2.
- ถวิล แผงยา. (2550). **การศึกษาสภาพและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2551). **การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีนธ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2557). **แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2557**. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผน สพฐ. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อภิสิทธิ์ บุญยา. (2553). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อำรุง จันทวานิช. (2547). **แนวทางการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสู่...โรงเรียนคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Calhoun, C. (2000). **Nationalism, postnational identity, and the project of a European public sphere.**

Retrieved May 11, 2015, from [http://www.lse.ac.uk/researchAndExpertise/Experts/profile.aspx?](http://www.lse.ac.uk/researchAndExpertise/Experts/profile.aspx?KeyValue=c.calhoun@lse.ac.uk)

[KeyValue=c.calhoun@lse.ac.uk](http://www.lse.ac.uk/researchAndExpertise/Experts/profile.aspx?KeyValue=c.calhoun@lse.ac.uk)

Miller, V. (1965). **The Public Administration of American School of System**. New York: The McMillan.

Vroom, V.H. (1964). **Work and motivation**. New York: John Wiley & Sons.